

Fra arkiverne:

Vi får hvert år mange forespørgsler om jysk. En af de mere specielle kom i maj måned fra Canada:

"Our Great Uncle, Peder Paulsen, studied and collected information about the dialects of Jutland (Jylland) in the 1950's. He collected for the area of Vedsted, where he lived. Apparently his study of the local dialect was important information at the time and sent to the Institute for Jysk Language and Cultural Research at Aarhus University.

In the late 1950's he made a booklet, called Hafte, of all his notes. This booklet was sent to Aarhus University but later returned to his family, with a letter of gratitude and thanks for his work. I believe the University copied it for their records.

The reason I am emailing, is that I am writing a Family Journal of my Mom's life in Denmark, before we emigrated to Canada in 1957. We live in Calgary, Alberta, Canada. My Mom's Uncle, Peder Paulsen, is part of the Journal and I wondered if there is any more information you can provide us on his work. – The family is very interested.

Birthe and Gary Parker, Calgary, Alberta, Canada"

Vi fandt hurtigt frem til oplysninger om Peder Paulsen, som i perioden 1957-1960 sendte os sedler med slesvigske dialektord og deres brug, ca. 3000 i alt, hvilket gør ham til en af vore vigtige kilder. Men ud over sedlerne sendte han også "En sandfærre Historre, fåtåeld a min Moe". Den trak vi nu frem fra arkivet og sendte en kopi til Canada – med oversættelse til engelsk (så godt som vi formåede det). Den gjorde lykke – og vil måske også interessere vores læsere?

Den første af 4 håndskrevne sider fra P.L. Paulsen:

En santsagene Historie, påtælt af min Mø
 Modtaget 7/7-60. TX 3046,2

Min Fæ, Simon Christian Paulsen, blev
 født den 4. Maj 1843, i Skovby, Vestre Sogn,
 Haderslev Amt. Han mødte de Persier i
 63, og blev taget til Aragon, men hans
 Mø, Ann Pauls, som hun blev kaldt,
 ville ikke ha' de han skulde være Soldat, hun
 ænede vist, de se hin vilde komme, og
 derfor kære hun stræft norske Nalere
 sammen i et Hærskaft. En skjønne
 kan drømme min Fæ, sammen med Nis
 Falleren fra Rinduk (de wa' taget til Træn,
 Konstabel) de Gjæfthavn, og lejete der,
 hver især, en Stillingssmand - en
 æstangket Oudeaffesie. De kost dem nu
 200 gammel Nalere, men så wa' der
 og få æstetangs, for få øst Soltadefjen-
 mest - de Lænte og de Wands - i kri-
 og i Fret - som de støj i de Papirer -
 og derfor kom de, de ikke nu i de kri i
 64, men de Lyve wa' bjørst, og de wa'
 de Hening nu et.

fort.

P.L. Paulsen: En sandfærre Historre, fåtåeld a min Moe.

Min Fae, Simon Christian Paulsen, bløw føjd den 4. Maj 1843 i Skovby, Vedsted Sogn, Haderlsev Amt. Han mødd te Session i 63, å bløw town te Dragon, men hans Moe, Ann Pauls, som hun bløw koldt, willd idt ha' te han sku' wæ' Soldat, hun aned wist, te æ Kri' willd komm, å dæefå' haej hun skraft nowwe Dålere sammel i edd Hoesskawd. En skjønne Daw drow min Fae, sammel mæ Nis Fallesen fra Rudbæk (dæ wa town te Trankonstabel) te Kjøffenhavn, å lejjet dæe, hver især, en Stillingsmand – en aedangket Ondeoffesee. De kost dem wæ' 200 gammel Dålere, men så wa di å få æddedaws "fri få old Soldadetjennest – te Lands å te Wands – i Kri' å i Fred" – som dæ stāj i æ Papiere – å dæefå kom di to idt mæ i æ Kri i 64, men æ Lyw wa bjerret, å de wa æ Mening mæ edd.

Min Moe fåtåeld wirre: Ædde te Døbbel wa folden, den 18. April, kom æ Preussere å æ Østerigere (di spessbennet, som di siest bløw kolldt) ob ægjømmel Slesvig å Jylland, å dæe skuld jo skaffes Kvatee te dem, eddehaend som di kom tefram. I min Faes Hjemmend, en

P.L. Paulsen: En sandfærdig historie, fortalt af min mor.

Min far, Simon Christian Paulsen, blev født den 4. Maj 1843 i Skovby, Vedsted Sogn, Haderslev Amt. Han mødte på session i 63 og blev taget til dragon, men hans mor, Ann Pauls, som hun blev kaldt, ville ikke have, at han skulle være soldat, hun anede vist, at krigen ville komme, og derfor havde hun skrabt nogle dalere sammen i et strømpeskift. En skønne dag drog min far, sammen med Nis Fallesen fra Rudbæk (der var taget til konstabel i forsyningstropperne) til København, og lejede der, hver især, en "stillingsmand" (til erstatning for dem selv) – en afdanket underofficer. Det kostede dem hver 200 gamle dalere, men så var de også for eftertiden "fri for al soldatertjeneste – til lands og til vands – i krig og i fred" – som der stod i papirerne – og derfor kom de to ikke med i krigen i 64, men livet var reddet, og det var meningen med det.

Min mor fortalte videre: Efter at Dybbøl var faldet, den 18. april, kom preusserne og østrigerne (de spidsbenede, som de sidste blev kaldt) op gennem Slesvig og Jylland, og der skulle jo skaffes kvarter til dem, efterhånden som

mirrelstoe Buendgæe dæ lå (å leche enno) medd i Skovby By, wa' dæ jedd Gang indkwatee 100 Preussere. Di kom å æ Løwrde å bløw lechen æ Syndde øwwe. Å æ Syndde Fåmirre hedd di å å spæll "Klap Skank" (Schinkenklappen), te Tissfådrw, natulewis – den kinde old gammel Soldade. Di stæe oldsammel i en Rondkres, å jænn stælle sæ friwille i æ Medd i fåøwwebøjedd Kromstælling, å sa ska jænn a di Omståend slå ham bachi. Næ æ Slaw æ folden, må han res sæ ob å se sæ om, å ska så prøw å gjedd, wenn dæ hæj slawn, å kand han idt de, må han stå krom ægjæn. Han see føst å fræmmest ædde, om han kand opdaw en Bewæchels æbland di Omståend, som jo old stæe mæ æ Hinde i æ Wæe å see uskyldige ue. Han preche så å jænn – gjædde han rechde, bydde han Plass mæ dend dæ ha' slawn.

Min Fae stæjj i æ Stolddøe å så å de hæ' Spæll. Han ærgredd sæ øwwe, wo en Ondeoffesee bløw we å slå, urren å blyw obdawwer, å temæ slow han få højd ob i æ Kryss, så de' hæe gøe undt å dend sælle Kael, dæ alde ku find æ Gjærningsmand; han wa så fæjj å podd sæ bach di ande. Omsie tødd Fae, te no ku han idt wæ' Wirne te de' hæ' længe, å

de kom frem. I min fars hjem, en middelstor bondegård, der lå (og ligger endnu) midt i Skovby by, var der engang indkvarteret 100 preussere. De kom om lørdagen og blev liggende søndagen over. Søndag formiddag fandt de på at spille "klap skanker" (Schinkenklappen), til tidsfordriv naturligvis – det kender alle gamle soldater. De står alle sammen i en rundkreds, og en stiller sig frivilligt i midten i foroverbøjet krumstilling, og så skal en af de omkringstående slå ham bagi. Når slaget er faldet, må han rejse sig op og se sig om, og skal så prøve at gætte, hvem der havde slået, og kan han ikke det, må han stå bøjet igen. Han ser først og fremmest efter, om han kan opdage en bevægelse iblandt de omkringstående, som jo alle står med hænderne i vejret og ser uskyldige ud. Han peger så på én – gætter han rigtigt, bytter han plads med den, der har slået.

Min far stod i stalddøren og så på det her spil. Han ærgrede sig over, hvordan en underofficer blev ved at slå uden at blive opdaget, og tilmed slog han for højt oppe i krydset, så det har gjort ondt på den sølle karl, der aldrig kunne finde gerningsmanden; han var så fej at gemme sig bag de andre. Omsider syntes far, at nu kunne han ikke være vidne til det her længere, og bad om

bojj om han idt ku' få Low te å stå krom. De fæk han Te'ladels te, å så snat han fek æ Lu få æ Hoej, fækk han edd Slaw dæ hæj sæ wasket, å han wa straks klæe øwwe, wenn edd wa. Så mådd æ Ondeoffesee stå strambuks. Da sloww min Fæe! – Å dend Næww foldt som en Hamme. – Æ Ondeoffesee sprang højd i æ Wæe å ga' edd Brål a sæ. Så fåswandd han, å æ Soldade wa glæj, te di bløw fri få ham.

Men æ gudden Kael gek ind te Ann Pauls få å beklaw sæ øwwe hind Søn. Han knabbet æ Bows nee – wiest hind æ Æend å såej: "Sihn si Maddam, mi Mås is gans blaw!"

han ikke kunne få lov til at stå bøjet. Det fik han tilladelse til, og så snart han fik huen for hovedet, fik han et slag, der havde vasket sig, og han var straks klar over, hvem det var. Så måtte underofficeren stå strambuks. Da slog min far! – og den næve faldt som en hammer. – Underofficeren sprang højt i vejret og gav et brøl fra sig. Så forsvandt han, og soldaterne var glade, at de blev fri for ham.

Men den her karl gik ind til Ann Pauls for at beklage sig over hendes søn. Han knappede bukserne ned – viste hende sin ende og sagde: "Se madam, min mås er helt blå!"